

ubi asperiora Ruperti loca explanavimus, et elucidavimus obscuriora.

V.

Profecto Verinus, seu ficto sub eo nomine Salmazius, in sua critica nec prudentior Grotio, quem stringit, nec felicior, dum hypostaticam panis cum verbo Dei, non tamen cum Christi humanitate, in altaris sacramento unionem concludit (159) antiquissimam esse, et a vetustis Patribus creditam traditamque. Sed vero sibi minime constans, post aliqua (160), dicit antiquos Patres hypostaticam panis cum divinitate conjunctionem nec tenuisse nec docuisse.

Eadem versatili mente, postquam finxit ex recentioribus Rupertum Tuitiensem in lib. II *De divinis officiis*, cap. 9, hanc divini Verbi cum pane hypostaticam unitatem sic tradidisse, ut solam divinitatem poneret (161) Christi quæ panis mystico adhaerebat eodem modo quo divinitas in persona ejus et vero corpore cum humanitate juncta est, paucis interjectis (162), nostrum Tuitiensem in oppositum errorem novo figmento trahit, scribens quod Rupertus; suis in Exodum Commentationibus, non solam Christi divinitatem cum pane sacramentali conjunctam esse vult, sed etiam humanitatem; cum nempe Rupertus in Exodum ait: « Quomodo Verbum a summo demissum caro factum est, non mutatum in carnem, sed assumendo carnem; sic panis et vinum. »

Hæc autem Ruperti loca, quæ in Apologia ex integro protulimus et mente sincera explicuimus, nullam hypostaticæ illius impanationis sive divinitatis sive humanitatis Christi fidem faciunt, sed Incarnationis

(159) Pag. 383.
(160) Pag. 394, 395.
(161) Pag. 184.

A duntaxat inducunt comparationem: ex qua, ut ipse Verinus fatetur (163), minus consequenter quis deduceret hypostaticam Verbi divini cum pane a SS. Patribus in eucharistia intelligi unionem, cum similitudo singulis nusquam aptanda sit apicibus.

Porro Salmazius, sub e mentito Verini nomine, non in Rupertum modo, sed et in Haimonem Halberstadensem, Remigium Remensem, Valerannum et alios quosdam hunc refundit errorem, quasi qui senserint Divinitatem, quæ cælum et terram implet, et quæ Christi corpori in cælo manet unita, hypostatica eadem unione panis substantiæ in altaris sacramento sic conjungi, ut panis hæc substantia absque ulla sui transmutatione fieret, esset, et vere diceretur Christi corpus, unum cum eo quod sedet B a dextris Dei.

Sic sibi mendax quod struit evertit. Remigio quidem similia dixisse et sensisse Rupertum in Apologia vidimus. At quam catholica utriusque sit doctrina, et ab hypostatica impanatione distans, ex eorum verbis, et ex ipsis dialecticæ regulis ibidem fusiori expositione demonstravimus.

Nec Remensem, sed magis Antissiodorensensem huncce Remigium exacta crisis pronuntiasset: quem nec Valerannum ista scripsisse censuisset, qui vel nunquam fuit; vel, si ex adductis in prima Apologia parte Valerannus est, de his saltem nihil usquam scriptis mandavit, ut in ea dissertatione annotavimus.

C Injusta ergo omni ex parte et prorsus inerudita Simplicii Verini, in libro *De transubstantiatione*, de Ruperto Tuitiensi censura.

(162) Ibid.
(163) Pag. 395.

R. D. D. RUPERTI

ABBATIS TUITIENSIS

EPISTOLA AD CUNONEM ABBATEM SIGEBERGENSEM.

Quicumque fidei animæ, dum Verbo incarnato quolibet impendit officium pietatis, non indignandum esse censet ejusdem Verbi auctoritas, tam vera quam mansueta, cum dicit: *Quid molesti estis huic mulieri? Bonum enim opus operata est in me. Nam semper pauperes*, inquit, *habetis vobiscum, me autem non semper habebitis* (Matth. xxvi). Nunquid enim, quia dixit, *me autem non semper habebitis*, et hoc dicto in cælum abiit, idcirco jam caput et pedes ejus unguento pretioso nemo ungit? At tu idem, cujus magnitudinis non est finis, cujus

D *scabellum pedum terra es* (Isai. lxxvi), eodem ora tuo dixisti: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi* (Matth. xxviii). Ergo quodam quidem modo *me autem*, inquit, *non semper habebitis*, scilicet præsentia corporea, præsentia visibili; quodam autem modo *vobiscum sum*, ait, *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, videlicet incircumscriptæ divinitatis præsentia incorporea, præsentia invisibili. Constat autem quod ea quæ tunc, circa corpoream visibilemque illam præsentiam, gesta sunt eorum quæ sub ista in or-

porca et invisibili præsentiâ, gerenda erant præsentiâ fuerint. Mulier videlicet quæ fuerat peccatrix, cum pretiosum effunderet unguentum super caput, et super pedes quoque, ut Joannes refert, ipsius recumbentis in domo Pharisæi (*Luc. vii; Joan. xii*), Ecclesiam de gentibus præsignabat, quæ nunc illud spiritualiter agit, admissa in illam domum Judaici populi, de qua Apostolus ait: *Quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa, quorum Patres ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen (Rom. ix)*. Illuc inquam, admissa, ita ut idem Apostolus dicat: *Jam non estis hospites et advenæ, sed estis cives sanctorum et domestici Dei (Ephes. ii)*, famatum hoc pietatis officium Domino Jesu Christo spiritualiter impendit. Et aliter quidem in activa, aliter autem in contemplativa vita. Nam in activa vita, pedes tantum ungit dum pauperibus vel egenis pro nomine ejus, cujus tanquam capitis membra infima sunt, corporalibus ministrat subsidiis. In contemplativa vero, caput et pedes ejus gratiosius ungit, dum de fidei sanctorum radice, sive medulla Scripturarum, plum conficiens sermonem suaviter tractat, quantum potest, quia *in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Joan. i)*. Itemque, quia *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis (ibid)*. Cum igitur tale quid facimus, ne indignantur discipuli Domini, memores quia ipse dixit: *Sinite illum. Quid illi molesti estis? Quod habuit hæc fecit, præcevit corpus meum ungere in sepulturam (Marc. xiv)*. Defensa est illo defensore, qui cor ejus melius noverat, fecitque securior de suo quod sibi complacuerat, expendit ubi voluit, et in quo voluit quod de suo emerat. Quanto melius sic expendit quam si vendidisset Judas, ut volebat, trecentis denariis fur loculorum Domini? Nunc enim domus impleta est ex odore unguenti (*Joan. xii*), quia ubicunque prædicatur Evangelium, dicitur et quod hæc fecit in memoriam ejus (*Matth. xxvi*): fetor autem furti et invidiæ illius in æternum non delebitur. Nosti hæc, Pater mi Cuno, abba venerabilis et venerabilium studiosissime litterarum, quodque eo majus est, monachicæ columna religionis, qui in monte Sigeburgensi, ad memoriam sancti archangeli Michaelis jam ecce annum ab ordinatione tua agens duodecimum (qui est ab Incarnatione Domini millesimus centesimus septimus decimus, cum indictione decima) Christo fideliter obsequendo, bono hactenus implet odore domum Domini. Nosti, inquam, hæc, nisi quia tu, imo per te Christus præsidio adfuit, nimirum qui molesti fuere huic operi, tantummodo dictis, fremuissent etiam in me factis. Quasi paxillus tu mihi factus es, fixus in loco fideli (*Isai. xxii*), in quo spei mee possit vasculum suspendi. Proinde actum est, credo, per providentiam Dei et Patris, sine quo nec unus passer in terram cadit (*Matth. x*),

ut in notitiam venirem tuæ charitatis et fidei, atque postmodum migraturus ab hoc sæculo Pater meus, vir vitæ venerabilis et sapientiæ memorabilis, Berengarius abbas Sancti Laurentii, in publico monte Leodii tuæ committerer fidei, tanquam pupillum tutori. Solus enim is qui nunc successit ei, vir fidelis et prudens Heribrandus, qui et ipse litterarum perites pueritiæ meæ magister exstitit, illuc usque non possit mihi patrocinari, quo sicut scis invidia pervenerat nominis mei. Recordabor ergo nunc clamoris mei, et somnii jure inter seria computandi, quoniam non dubito illud præsagium fuisse hujus rei quæ nunc accidit, quod scilicet ille, quem jam dixi, moriturus in manu tua me dereliquit, inimicitias sustentem odientium me gratis (*Psal. xxxiv*). Recordabor, inquam, clamoris mei in nocturna visione, quando clamabam sicut in responsorio cantare didiceram, clamorem illum magnum et novissimum B. Dionysii Arcopagite: « Nunc jam, Domine, per coronam martyrii cum tratribus meis servis tuis suscipe me. » Cantabatur nescio quid de contra, et circa me, in medio quasi magnæ ecclesiæ choris fortiter et altissime perstreptibus, et opprobria exprobrantium atque contententium quæ nunc ceciderunt super me (*Psal. lxxvii*), illa cantationis imago per contrarium vaticinabatur. Stabam interim taciturnus et mitis, quia conjunctus eram lateri, et manu in manum tenebar jam dicti abbatis mei, cum ecce ille quasi alienæ manui, manum meam indidit miro modo, quem vix eloqui possim, videlicet tanquam in chirothecam, singulis digitis meis in singulos manus illius digitos immersis. Quid illa mihi manus, Pater mi, nisi patrocinium significavit tuæ charitatis? Ille enim rebus excessit humanis, et me contra quem plurimi jam fuerant incitati; in manu tua, sicut tute scis, dereliquit. Cantabatur itaque, ut jam dixi, et multiplicante cantilenam turba, vocalis fragor invalescebat. Erupi tandem in vocem magnam et altam, et mihiipsi pro sua pulchritudine et compositione valde audita mirabilem, omnium oculis in me conversis, decantans jam illud dictum responsorium B. Dionysii, me manu deducente, quam jam dixi, manum tuam figurante, ut nunc res ipsa probavit. Tua namque post Deum ope maxime tutus, et fretus testimonio, ecco respondeo exprobrantibus mihi verbum (*Psal. cxviii*). Et dum facis etiam scribendi auctoritatemque concedis superno muneri, quod mihi aspirasse sponte testaris, ad auditum publicum procedit hoc opus quod ante te cognitum inciperam ad gloriam et honorem sanctæ et individue Trinitatis. Proposueram enim tripartitum hoc facere, ab initio primæ creationis usque ad finem sæculi, ita videlicet ut primum ab ortu primæ lucis usque ad lapsum primi hominis. Secundum, ab eodem lapsu primi hominis usque ad incarnationem vel passionem secundi hominis Jesu Christi Filii Dei. Tertium, extunc usque ad sæculi consummationem, id est generalem mortuorum resurrectionem, ejusdem operis dividuum sit. Et primum quidem Patris,

secundum Filii, tertium proprium est Spiritus sancti. Fecimus ergo de proprio Patris opere, a prima creatione, id est ab initio quo creavit Deus cœlum et terram, usque ad id quod Adam de paradiso ejectus est, libros tres; deinde de proprio Filii opere, quo a justitia vel morte Abel paulatim per figuras et visiones propheticas nobis appropinquans Verbum Domini pervenit usque ad susceptionem carnis et mortem crucis, libros trigenta. Deinde de proprio Spiritus sancti opere, scilicet ab incarnatione ejusdem Christi Filii Dei vivi, quem de Spiritu sancto Virgo concepit incorrupta, usque ad finem sæculi libros novem, simul sunt libri quadraginta duo.

Verba ergo ipsa quæ sunt hujusmodi : Nunc jam, Domine, per coronam martyrii cum fratribus meis servis tuis suscipe me. Juvant, fateor, dulcemque mihi faciunt hanc ollam spei meæ, quia videlicet per coronam martyrii, idem est ac si dicam per vi-

ctoriam testimonii, licet magis testimonium perlatum usque ad effusionem sanguinis, Græco nomine martyrium, propter insigne significationis ad augendum appellari complacuerit. Porro testimonium Veritati quicumque perhibent certissime ab ipsa sunt veritate coronandi, quæ et cum ipsis fratribus meis, servis suis, me suscipere et adnumerare dignetur, testimonium sibi perhibentem voce et litteris. Inter eos tibi et omnibus sit pars in isto, et omni bono et fidei sermone Domini, per quos Christo suffragante animæ meæ, et quodammodo dicente : *Bonum opus operata est in me; prævenit enim corpus meum ungere in sepulturam* (Marc. xiv), videlicet non jam meam, sed suam, licuit et vacavit mihi utcumque et ubicunque ceptum opus triennio perficere, quod sancta Trinitas, cui dicavi illud, dignetur in odorem suavitatis acceptum habere.

PROLOGUS RUPERTI

IN LIBROS

DE SANCTA TRINITATE ET OPERIBUS EJUS.

Facies Moysi cum ubique ex collocatione Dei splendida sit, et idcirco figurativis cum vocibus seorsum suum, qui per faciem intelligitur, velare oportuerit, tum vero in creatione mundi tanti splendoris est, quantum ferre nequaquam potuissent universi filii Israel, nisi illum grossiori textu litteræ, quasi pannis infantie, obvolvisset. Narrat enim nobis, in quantum homo ex prædicta Dei collocatione discere potuit, illam ineffabilem genitaram Filii Dei, de qua dicit ipse Deus Pater in David : *Eructavit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis* (Psal. xliv). Nihilominus et illos septem spiritus Dei dinumerat, quos hodie missos in omnem terram sancta catholica novit Ecclesia, scilicet spiritum sapientiæ et intellectus, spiritum consilii et fortitudinis, spiritum scientiæ et pietatis, et spiritum timoris Domini. Hæc sine dubio si absque velamine palam omnibus scripsisset, sicut nunc ubique in toto mundo prædicatum est, ex quo jam glorificato Jesu et Spiritu dato, *revelata facie gloriam Domini speculari licet* (II Cor. iii), profecto nimis coruscant faciem, nimium Dei splendorem impatientibus lipporum oculis objecisset. At ille velamen talis litteræ suæ faciei prudenter oppandit : *Dixit Deus : Fiat, et factum est* (Gen. i). Septies dixit, et septies dictionis suæ bonitas sibi complacuit, et septimo die requievit (*ibid.*). Hoc talis litteræ velamine subjecto invenies illud quod ait : *Dixit Deus : Fiat*, hoc ipsum esse quod ait Pater in David : *Eructavit cor meum verbum bonum*, vel quod

dixit evangelista Joannes de Verbo, quod *in principio Deus apud Deum erat, omnia per ipsum facta sunt* (Joan. i). Porro septem boni operis ejus species, septem dies Dei sunt, quia videlicet propter benitatem suam, quæ est septiformis Spiritus sanctus, hoc Verbum de corde suo Pater genuit, quia septies dixit, et dicendo septem opera *valde bona fecit* (Gen. i). Licet autem futura sit octava dies, nihilominus tamen operis Dei septem sunt dies, quia videlicet homo, cujus universalis resurrectio dies octavus est, non in alia, sed in ipsa qua conditus fuit specie, resurrecturus est.

Horum dierum singuli ex vespere constant et mane, quia profecto omne quod factum est, in Verbo Dei erat, antequam fieret. Nam *quod factum est, in ipso vita erat* (Joan. i). Et vespere quidem erat, cum adhuc quod factum est, solummodo vita esset in ipso quia videlicet latebat in secretis Dei luminosa faciendi hæc omnia potestas vel præscientia. Tunc autem mane splendidum venit, quando hæc vita quæ in ipso erat, in actum vel species rerum patenter effulsit. De his omnibus suis in locis plenius dicendum est.

Igitur adorandam sanctæ Trinitatis gloriam, in hac peregrinatione quærentes, operum ipsius speculum sensibus nostris admoveamus, ut quia pro conditione mortalitatis infirmos adhuc oculos in splendorem majestatis ejus figere non valens, saltem opera ejus contuentes in lumine ejus aliquantulo, sine errore ambulemus. Est autem tripartitum ejusdem